

11. Grevinde Danner Fra horeunge til kongens hustru

I ellefte episode af Magtens Kvinder skal vi til et vaskeægte eventyr. Det er Askepot, der møder Den Grimme Ælling i fortællingen om den fattige, faderløse pige, hvis mor er en simpel arbejdskvinde, der alligevel formår at gifte sig med kongen og få det halve kongerige. Og så alligevel ikke. For nok formåede Louise Rasmussen eller Grevinde Danner, som hun er kendt som i dag, at bryde igennem de sociale skel fra den nederste arbejderklasse til at blive kæreste med kongen, men folkets fulde anerkendelse fik hun aldrig i levende live. Modsat i dag, hvor Københavns Krisecenter bærer hendes navn - Det hus, der giver ly til udsatte kvinder og børn. Og som vanen tro interviewer vi nutidige kvinder, der har nogle fællestræk med episodens hovedperson, eller som kan trække nogle perspektiver op til i dag. Denne gang har vi fornøjelsen af formanden for Børnerådet, Agi Csonka. Hendes vej til at give de svageste en stemme har heller ikke ligget lige for.

Det var nu ikke sådan den lige vej. Jeg var også en rod i skolen. Jeg var en ballademager. Hvis jeg havde været en dreng, og hvis det havde været i dag, så havde jeg været en af de her minoritetsunge, der laver modstand mod systemet og sådan noget.

Til sidst taler vi med skuespillerduoen Ditte Hansen og Louise Mieritz. Gennem deres film og serier sætter de fokus på dén udfordring, mange kvindelige skuespillere oplever, at rollerne med alderen modsat deres mandlige kolleger svinder ind.

Jeg synes jo, det gode eksempel er ZULU Awards, hvor vi har siddet i årevis og sagt: Hvorfor er det ikke nogen kvinder på scenen? Nej, men de er ikke sjove nok. Det øjeblik de gjorde det, så satte de dagsordenen. Men det har fandeme taget 20 år.

Velkommen til ellefte episode af Magtens Kvinder.

Yes. Så er vi nået frem. Så skal vi ud at se på noget spændende.

Ja. Vi skal ud at se på en flot bygning, faktisk.

Så står vi jo foran dette hus, som så mange kender udefra, men få kender indefra.

Som vi må sige heldigvis få kender indefra. Det er sådan lidt med en vis ærefrygt, man går rundt her egentligt, synes jeg. Fordi hvor har det hus hjulpet mange.

Fordi det her er jo Dannerhuset.

Ja, og det er jo opkaldt efter Grevinde Danner, som vi skal snakke om i dag, som var gift med Frederik 7. Det hun ligesom efterlod sig som arv, det var at sørge for at hjælpe de ringest stillede, altså tjenestepigerne, som ikke havde stemmeret, og som ikke bestemte over deres eget liv.

Vi skal til Odense, ikke?

Jo, og snakke med en historiker, der hedder Michael Bregnsbo, som har skrevet en bog, som hedder Til Venstre Hånd, om alle de her mange, mange, mange kvinder, som havde et forhold til kongen, men som aldrig blev dronninger.

Ja, for hun blev aldrig dronning. Ikke af navn, men af gavn.

Og hele sit liv anglede hun jo efter at få den anerkendelse, som hun jo egentligt fortjente, men hun fik det aldrig. Så det kunne hun få i dag.

Lad os tage til Odense og snakke med Michael.

Vi kører til Odense for at høre historien om Grevinde Danner fra historikeren Michael Bregnsbo fra Syddansk Universitet.

Hej Michael. Goddag. Og det er Lisbeth. Jeg kan godt se, at det er noget af en labyrint at finde rundt i herude.

Hendes mor havde været tjenestepige, og så var det altså herren i huset, hvor hun havde tjent, der var hendes far. Så hun var altså det, man kaldte uægte barn dengang, og var altså født i fattige vilkår. Så voksede hun op sammen med sin mor og sin mormor, og så blev moderen så senere gift igen. Og moderen fik også arbejde ved Det Kongelige Teater som pyntekone, som det hed, og det var på den måde, at Louise Rasmussen,

som hun hed, blev så optaget på balletskolen og blev balletdanser, uddannet på Det Kongelige Teater. Deres kunst var højt værdsat, men det var personerne ikke. At være skuespillerinde eller balletdanserinde blev anset som meget tæt på at være en slags prostitueret eller sådan, så de var ikke i høj kurs. Og nogle af dem var også, så af og til kunne der være noget om snakken.

Så var det, at Louise Rasmussen lærte kongens ven at kende, bogtrykker Carl Berling fra det Berlingske trykkeri, der var ven med Frederik 7. Og så gennem ham, at hun og den senere konge så mødte hinanden, mens hun altså stadigvæk var Berlings kæreste.

Hvordan var det, deres forhold endte også med en graviditet, ikke?

Jo. Berling han tilhørte jo det bedre bourgeoisie, og hun kom fra små kår, så ægteskab mellem de to var udelukket efter tidens normer. Så hun fødte en søn, som så egentlig blev sat i pleje. Men da hun så fandt ud af, at han blev udsat for omsorgssvigt hos papforældrene, så tog hun ham til sig igen, og sønnen endte som godsejer i England.

Er det rigtigt? Så allerede så tidligt har hun faktisk udvist en slags social omsorg.

Ja, for sin søn, ja. Altså, hun glemte ikke, hvor hun kom fra.

Gennem Berling møder Louise Rasmussen den kommende danske konge, Frederik 7. Berling og kronprinsen var gode venner, og Louises personlighed må have besnæret kronprinsen. Han hjalp Louise med at få foden under eget bord, da hun og Berling brød med hinanden.

Ægteskab kunne ikke komme på tale, og så fandt hun ud af, at det var måske ikke værd at satse på. Så når den senere konge var interesseret, så har hun har valgt det, når nu Berling lod forstå, at det kunne blive til mere. Kronprinsen havde sådan en post som guvernør i Odense, så hun var blandt andet inde på slottet dér, og så var hun installeret på en gård uden for Odense. Og så var det også det, at hun fik også job i en butik, som modehandlerinde på Vimmelskaftet i København. Det var ikke normalt lige at få sådan en tilladelse til det. Men så var det jo godt at kende sådan en som kronprinsen, fordi så vidste Københavns magistrater, at kronprinsen henstillede, at hun fik den bevilling. Når en kommende konge gjorde det, så var der ikke andet at gøre. Men så var hun samtidig, efter det var gået i stykker mellem hende og Berling - de vedbliver dog at være

venner, og kongen og Berling vedbliver at være venner - så var det, at hun indledte et tættere forhold til Frederik 7. Og da han blev konge i 1848, så blev hun installeret på Christiansborg Slot, som dengang var kongeresidens.

Og kong Frederik 7. han var bare sådan en ungarl, som aldrig havde haft nogen som helst?

Jo. Han havde været gift to gange og var blevet skilt to gange, uden at der var kommet børn ud af det. Og skilsmisser i kongelige kredse var helt usædvanlige på det tidspunkt. At han så var blevet skilt hele to gange, det var virkelig usædvanligt. Men altså, hans første hustru var datter af kong Frederik 6., og det ægteskab gik i stykker, fordi han var fortrukket og pralende og sådan noget. Og så det andet ægteskab, det var så igen en prinsesse af Mecklenburg, som altså var ualmindeligt sart og bly, så det gik slet ikke. Og det endte så også med, at hun rejste hjem til Mecklenburg og ikke kom tilbage og så blev skilt. Så han var altså to gange fraskilt, uden at der var kommet børn i nogen af ægteskaberne. Der var højst usædvanligt på den tid.

Tiderne havde ændret sig. Der var ligesom sådan en forventning om, at kongefamilien også var en idealfamilie for alle andre. Andre kunne se op til og identificere sig med dem. Så det, der var gået an på Frederik 4.s tid i starten af 1700-tallet, det gik ikke læn- gere her, når vi kom op mod 1848-49. Så er der andre forventninger til de kongelige.

Men Frederik 7.s vægelsind var ikke blot et spørgsmål om at finde den rette livspartner. Det blev både et nationalt og internationalt anliggende.

Man forventede jo også en tronarving, ikke? Det skulle han vel holde for øje?

Jo, og så meget mere som at staten havde forskellige territorier. Altså foruden kongeriget Danmark, så var der Slesvig og Holsten og Lauenborg, og der gjaldt forskellige regler for arvefølge i de forskellige territorier, hvis kongen ikke fik en søn. Det vil sige, det forhold, at kongen ikke havde haft en søn og arving, betød, at staten kunne risikere gå i opløsning, når han døde, fordi der var forskellige arvefølgeregler. Ligesom det gav andre fyrster mulighed for at blande sig i deres anliggender om, hvem de mente burde arve. Så det var også et problem af politisk og også udenrigspolitisk rækkevidde.

Men hvad sker der så med det, at han så begynder at indlede et forhold? Fordi så virker det jo ikke, som om han tager sin forpligtigelse særligt alvorligt.

Det var der også mange, der mente, i samtiden. Altså, det var okay, hvis hun boede ude i byen, og så kunne han besøge hende en gang imellem. Men at installere hende på slottet, hvad skal det nu til for? Var der mange, der mente og sagde: Nå ja, kongen har tit haft elskerinder, men så de i det mindste holde det lidt diskret, men at have hende på slottet det kan man da ikke. Så der var altså også mange, der mente, at han ikke rigtigt levede op til den rolle, man forventer, en konge skal leve op til.

På trods af den offentlige modstand mod forholdet holder Frederik 7. stædigt ved. Han vil ikke opgive forholdet til Louise. Tværtimod gør han forholdet officielt.

Hun bliver jo også gift med kongen. Dog på den måde, at hun så ikke bliver dronning. Og det vækker også forargelse, dels fordi hun er et uægte barn og af små kår og sådan, men også fordi, at i og med hun har giftet sig med kongen, så er chancen for at kongen kan blive gift med en prinsesse og derved blive far til en tronarving - den er væk. De problemer der er, fordi der er strid om arvefølgen, de bliver ikke løst. De bliver kun værre og værre, når kongen gør det, foruden at der var mange, der mente, at hun var uværdig. At hun bor på slottet og er med ved kongens side i officielle det vækker stor forargelse og fører til boykot og regulære fornærmelser mod Grevinde Danner og folk ved hoffet, fordi hun er genstand for sådan en stor foragt. Det gør jo så, at hun bliver et politisk problem.

Så dér i 1850 hvor de bliver gift, så er man nødt til at begynde at kigge sig om efter andre kongsemner.

Efter han er blevet gift med Grevinde Danner, så ved man, at nu bliver han ikke far til nogen tronarving. Det er så sikkert og vidst nu. Nu er der effektivt spærret for den vej. Det er sådan ved internationale aftaler, der siger, at det danske monarki skal gå i arv til Christian af Glücksborg, den senere Christian 9. Men i og med at kongen ikke har sørget for at blive far til en søn og tronarving, så giver det andre magter og mulighed for at blande sig i de danske anliggender.

Kærligheden mellem Frederik og Louise har store konsekvenser for Danmark og Tyskland. Valget af Louise markerer samtidig en afslutning på den oldenborgske slægt på den danske trone, en linje der går helt tilbage til Christian 1. Hermed banes vejen for den glücksborgske sidelinje af den oldenborgske slægt.

Så bliver der lavet en international aftale, som stormagterne står bag, der siger, at det skal være prins Christian af Glücksborg, den senere Christian 9., der til sin tid skal efterfølge kong Frederik både som konge af Danmark og som hertug af hertugdømmerne.

Det har jo ret store konsekvenser. Det er virkelig et definitivt valg for ham.

Ja, så kan han ikke blive gift med en prinsesse, der kan blive dronning og mor til en tronarving. Nu kan det i hvert fald ikke lade sig gøre.

Og det sender jo faktisk landet ind i en helt anden kurs, ikke? Også i og med at han har underskrevet grundloven, ikke?

Det kommer jo så oven i de der problemer med, hvem der skal arve. Så er der jo også grundloven, og hvordan den skal fungere. Og så har de andre dele af staten, hertugdømmerne, hvordan skal de så indplaceres i det system? Og det giver en helt masse problemer, som blot bliver forstærket af, at kongen er gift med Grevinde Danner, fordi dels betyder det, at der er mange, der boykotter hoffet, herunder også så det kniber med at få kontakt til fremmede magters diplomater, hvad man jo altså har brug for.

Var han helt upåvirket over at kaste Danmark ud i sådan en dans?

Det ved jeg ikke helt. Men nu var han jo også ret populær blandt den jævne befolkning. Han var jo grundlovens giver. Og selvom han var noget speciel, han var altså pralende og fordrunken, så kunne han altså også godt, når han ville det, altså optræde sådan på en jævn, men alligevel kongelig måde over for befolkningen. Dem uden for København kunne godt lide ham, ligesom man jo også ser, at der i mange byer den dag i dag står statuer af Frederik 7. som grundloven giver. Så han var folkeligt ret populær. Men inden for eliten så man ned på ham, og ikke mindst var der forargelse over, at han var gift med Grevinde Danner.

Den hårde stemning over for særligt Louise gør, at parret med tiden flytter ud fra København til Jægerspris Slot i Nordsjælland.

Ja, fordi København var der en meget stærk antigrevindestemning. Der blev udgivet pjecer og kort og lignende, der sværtede hende til. Og der blev opført skuespil, synge-spil, hvor det handlede om det. Der var sådan noget: "Jeg hader den, der steg fra dybet" osv. Osv. Det var sådan et vers, der vakte et bragende bifald på teatret. Der var sådan en had og foragt, og det gjaldt også ved hoffet. Ligesom det også blev påstået, at hun blandede sig i politiske forhold, hvad hun måske også nok gjorde. Og det var selvfølgelig også med til at nedkalde endnu mere had og foragt i det bedre borgerskab.

Hvad var det for nogle politiske forhold hun blandede sig i?

Hun ville jo gerne anerkendes. Og så var hun i kontakt med den politiske opposition, der hed Bondevennerne, som frygtede at grundloven skulle blive indskrænket. Og det var det bedre borgerskab, der ville indskrænke grundloven. Det vil sige, både hun og Bondevennerne havde samme fjende, nemlig det bedre borgerskab, de konservative, de liberale, og derfor så var der et vist samarbejde iblandt dem. Nogle af Bondevennernes ledere fungerede som en slags spindoktorer for Grevinde Danner, som forsøgte at skabe sig et bedre image ved at yde støtte til velgørenhed, legater til skolebørn og lignende bidrag til velgørende institutioner, hvor der var nogen, der sagde nej tak til et bidrag, fordi det var fra hende. Men det var et forsøg på at skabe et bedre image i offentligheden. Det kan jo godt være, at de der Bondevenne-politikere har instrueret hende i, at det er sådan noget, man forventer af kongen hustru, hvad enten hun er dronning eller ej. Det vil være en måde at skabe et godt image på.

Handlede det om at købe sig til sympati i offentligheden, eller handlede det om at skabe et bedre image af sig selv? Man kan også sige, er de to ting ikke i virkeligheden bare det samme?

Hvad tænker du med dit kendskab?

Jeg tror, det handlede om at prøve at skabe et bedre image i offentligheden, men også at hun ville have anerkendelse. Ikke som dronning, men anerkendt som kongens lovformelige hustru og så blive behandlet derefter. Men det blevet så opfattet, som om hun blandede sig i politik. Og de politiske kræfter, der mente noget andet, de brød sig selv-

følgelig ikke om, at kongens hustru støttede deres modstandere. Og det skete jo flere gange, at regeringer gik af i protest mod Grevindens indflydelse. Så hun var også en figur i det politiske system i perioden, og på samme måde som hun var med kongen, når de rejste rundt i landet, fordi i modsætning til i København så ude på landet, var man ikke forvænt med kongebesøg, og der var man ikke så forarget over Grevinde Danners baggrund. Så der blev de altså modtaget hjerteligt af den jævne befolkning, mens de lokale embedsmænds fruer ofte boykottede arrangementerne, ligesom de lokale embedsmænd ved de officielle middage demonstrativt nægtede at udbringe en skål for Grevinden, hvad der ellers var skik og brug.

Så hun har tålt meget, faktisk.

Det har hun, ja.

Det virker jo lidt på mig, som om hun ikke har spillet sine kort helt rigtigt så. Altså, hun har jo nærmest taget nogle politiske standpunkter, som var tabt på forhånd egentligt, fordi dem, hun angrede efter respekt hos, jo ikke havde de samme synspunkter.

Nej. Det kan man også godt sige. Men hun ville have anerkendelse, og så måtte hun have styrket dem, der arbejdede på det. Og det ville Bondevennerne, altså datidens venstrefløj, fordi de var bange for at grundloven skulle blive indskrænket. Og også fra Bondevennernes side var der taktik i det. Det gjaldt om at hindre kongen i at udnævne en regering, der ville indskrænke grundloven. Og hvordan gør man det? Man sørger for, at kongen og de nationalliberale har et så fjendtligt forhold som muligt, og det kan man gøre ved at bruge Grevinde Danner, fordi hun kan få de nationalliberale til at se rødt. Omvendt brugte hun også selv Bondevennerne som et forsøg på at få større anerkendelse i offentligheden. Jeg tror, begge parter kunne se en fordel for sig selv i det.

De politiske spændinger i årene før grundlovens indførelse i 1849 er skelsættende i danmarkshistorien og er genstand for forskellige tolkninger. Fra 1840 og frem havde Christian 8. arbejdet på en tilpasning af styret, der stemte overens med de strømninger, der var i Europa på den tid. I året 1848 er det lykkedes forskellige nationale grupper at lægge så massivt pres, at det er klart, at der skulle reformer til. Imidlertid dør Christian 8. i januar 1848 og efterlader riget til den ikke særligt kompetente Frederik 7. Situationen kulminerer i et folkeoptog i København med krav om nationalt demokrati. Det ender

med, at Danmark overgår fra enevælde til folkestyre, og at Danmark får en ny grundlov 5. juni 1849, der særligt gav håndværkerne og bønderne bedre vilkår i Danmark.

Det enevældige styre, der har været siden 1660, falder i 1848, og så bliver der valgt en grundlovgivende forsamling, der skal udarbejde en ny grundlov, som så 5. juni 1849 får Frederik 7.s underskrifter. Og han insisterer på, at det skal være netop 5. juni, fordi det er Grevinde Danners søns fødselsdag. Der er en grundlov, og det er jo meget godt, men samtidig så bliver der udkæmpet en konflikt internt i staten, hvor Slesvig-holstenerne forsøger at løsrive sig og tilslutte sig Tyskland. Det sker samtidig med, at grundloven bliver udarbejdet.

Men det er altså en grundlov, der indfører Rigsdag og Folketing og lige og almindelig valgret undtagen for de seks f'er: fruentimmere og kvinder; fattige, folk der har modtaget fattighjælp; og fremmede, altså ikke danske statsborgere; fallenter, folk der er umyndiggjorte; og fanger, altså kriminelle; og fjolser, og igen folk, der er umyndiggjorte. Men altså, efter datidens normer så var valgretten usædvanligt vidtgående. Det synes vi ikke i dag, men det var den altså for datidens normer. Der er mange, der er lidt forskrækkede over det og siger: Det er alt for farligt, vi må se at få indskrænket den grundlov igen. Og så er der samtidig det der med, at selvom hertugdømmerne søger løsrivelse, så bliver de alligevel tvunget til at være sammen med Danmark. Og så skal man også sige: Hvordan får vi så staten til at fungere med en grundlov i Danmark, og hvordan skal hertugdømmerne så beskyttes? Og det giver en masse problemer, der ikke kan finde en løsning. Når stormændene har bestemt, at Slesvig-Holsten får ikke lov at løsrive sig, men den gamle stat med Danmark skal bestå, selvom hverken danskere eller tyskere ønsker det - det giver en masse problemer. Det går 1850'erne og de tidlige 1860'ere med at prøve at finde løsninger på, og det kan man ikke, fordi modsigerne simpelthen er for store. Der er ikke vilje til et kompromis.

Stærke kræfter, der trækker den anden vej.

Ja, det er der simpelthen. Så det er sådan et problem, som dominerer al dansk politik: Hvordan skal man få staten til at hænge sammen? Og det kan man ikke finde en løsning på.

Det bliver en hvepserede, ikke?

Ja, det gør det, som hun så også forsøger at bevæge sig i. Og det giver også problemer, fordi hun blander sig i politik, og det gør de allerede eksisterende problemer endnu mere alvorlige og endnu mere uløselige.

Grevinde Danner bliver på en måde den person, der symboliserer splittelsen i sin egen person. Hendes tilstedeværelse og privilegier, der ikke passer til hendes stand, provokerer den konservative fløj, der ikke ønskede forandring, og som syntes, grundlovsændringen var gået for vidt. For dem bliver grevinden en rød klud og symbolet på den forandring, de ikke ønsker.

Hvorfor skulle hun også bo på slottet? Hvorfor skulle hun også være med ved officielle lejligheder? Hvorfor kunne hun ikke bare bo ude i byen, og så kunne kongen på friafiteter komme og besøge hende? Og sagen er, at det var den indflydelse, hun havde på kongen. Hun var i stand til at berolige kongen. Hun var i stand til at lægge en dæmper på ham, når han var fuld eller begyndte at prale. Så det var også derfor, at hun altså måtte være tæt på ham, for at hun kunne gribe ind og berolige ham, når han fortalte løgnehistorier til fremmede diplomater. Han havde brug for, hun var tæt på ham, men hendes mange fjender kunne ikke se, at hun derved havde en god og gavnlig indflydelse på kongen.

På den anden side stod Bondevennerne, der henvender sig til den jævne mand. De støtter den folkelige grevinde og får et meget tæt forhold til Grevinde Danner.

Bondevennerne var datidens venstrefløj i politik, dem der holdt på den frie grundlov og gerne ville demokratisere endnu mere. Det var sådan datidens venstrefløj. Det var det liberale borgerskab og en konservativ overklasse, der var de andre kræfter i dansk politik. Og det var i hvert fald fra konservativ og liberal side, hvor man ikke kunne lide Grevinde Danner og bekæmpede hende og måske endda håbede, at hvis man blev ved at gå efter hende, så ville kongen blive træt og abdicere, og så kunne man få en ny konge, der var åben for grundlovsindskrænkning. Og det vidste Bondevennerne også, og de gjorde alt, hvad de kunne for at få kongen til at blive, fordi ellers så får vi en reaktionær regering.

Der var også mange inden for det bedre borgerskab, der håbede, at hvis man blev ved at hetze mod grevinden, så kunne det være, at kongen til sidst blev så træt, så han valgte at nedlægge kronen, så man slap af med ham. Og så kunne der komme en ny

konge, der var åben over for nye grundlovsindskrænkninger. Så det var også derfor, at dem der holdt på den bestående grundlov, de støttede grevinden, fordi de sagde, at hun ville kunne påvirke kongen, så han ikke går med til at indskrænke grundloven. Så på den måde blev hun brugt politisk både af tilhængerne af den frie grundlov og af dem, der ville begrænse grundloven.

Det er jo nærmest et paradoks, det der med, at hun jo egentligt levede et skandaleramtv liv. Men hun sørgede egentligt for at undgå mere skandale ved sin tilstedeværelse. Det er nærmest et paradoks, altså.

Ja, altså omgivelserne værdsatte ikke, at hun sådan set faktisk havde en god indflydelse på kongen.

Den offentlige virak gør, at parret efter nogen tid flytter fra København og bor fortrinsvist på Jægerspris Slot.

Hun er jo meget kendt i dag. Hvad er det for nogle tråde, hun trækker op til, hvad er det for en arv?

Jo, altså sin store formue, som hun havde arvet fra kongen - og det var en forargelse, men kongen måtte selvfølgelig gøre med sine penge, hvad han ville, og han havde ingen børn - men den brugte hun altså til velgørenhed: En stiftelse for tjenestepiger af arbejderklassen; en skole for tjenestepiger af arbejderklasse på Jægerspris, som havde været kongens private slot; og så en stiftelse for tidligere tjenestefolk af arbejderklassen i Gyldenløvesgade i København, hvor Grevinde Dannerhuset nu er.

Altså det, at man lavede velgørenhed og lavede stiftelser, det var ikke usædvanligt, med at lave det med speciel bestemmelse om, at det skulle være for kvinder af arbejderklassen, det var noget ret nyt. Og det viser, at Grevinde Danner glemte ikke, hvor hun kom fra, selvom hun så blev ophøjet til at blive kongens hustru og levede ved hoffet. Meget velgørenhed var på den tid rettet mod folk af middelklassen, der havde kendt bedre dage, som man sagde. Men her var det besluttet af arbejderklassen, og det var kvinder og tjenestefolk - dem der var nederst i samfundshierarkiet - som hendes velgørenhed var rettet imod. Så det var et meget, meget stærkt politisk statement om, at hun ikke havde glemt, hvor hun kom fra. Specielt mærket til kvinder og arbejderklassen. Det var et særsyn. Det var det virkelig.

Ja, fordi det har jo været en nærmest overset del af befolkningen, ikke? Den slags piger, som ikke havde nogen indflydelse på nogen som helst ting.

Jo, jo. Der var virkeligt et markant statement dér. Det, hun fik ud af det, var hendes image... Som vi husker hende i dag, så er det, man fremhæver hende for at sige, at hun netop var foregangskvinde, når det gjaldt arbejderklassekvinders vilkår.

Det er jo meget moderne. Hvis hun kunne havet spolet tiden frem, ville hun jo nok have været meget stolt.

Det tror jeg også. Netop når hun valgte at gøre sådan. Også fordi hun var blevet usædvanligt dårligt behandlet både af middelklassen og borgerskabet. Så netop derfor skulle det ikke være til de grupper, hendes velgørenhed skulle rettes, det skulle altså være til den gruppe, hun selv kom fra.

I hvert fald, det at Grevinde Danner kom fra små kår var noget, det dominerende borgerskab og det dominerende aristokrati slog ned på. Men den jævne befolkning var sådan set begejstret, og så hende ofte som en gæv kvinde af folket, der sørgede for, at forbindelsen mellem kongen og folket fungerede godt, ved at han ikke gik med til kravene om at indskrænke grundloven.

Så er der i dag Dannerhuset.

Ja, det er jo på den måde, mindet om hende lever videre og det, hun især er kendt for. Det er jo tilflugtssted for voldsramte kvinder, undertrykte og nødlidende. Det svarer jo meget godt til, hvad Grevinde Danner gjorde for kvinder og arbejderklassen i sin tid. Så jeg vil mene, at det må være Grevinde Danners ånd.

Jeg håber, du har tændt skridttælleren, Lisbeth.

Ja, det har jeg faktisk i dag. Jeg har taget den på i dag.

Det, der faktisk rører mig lidt: altså hun må jo på en eller anden måde have været upåvirket over alle de høvl, hun fik.

Ja. Hun har i hvert fald haft det det, som Margrethe Vestager snakkede om i vores allerførste program: en megastor pytknap. Og så synes jeg, det der, som jeg næsten synes er et paradoks: Hun var en skandaleramt person.

Altså næsten som om hun har ofret sig selv på en eller anden mærkelig måde, ikke?

Ja. Det var vist ikke her, vi kom ind, vel?

Jo. Nej, det var det ikke. Noget, jeg faktisk er lidt nysgerrig på, det er: Hvad har hun tænkt? Har hun været påvirket af det her? Og der er måske mange, der ville glemme, hvor man kom fra, når man kommer op i de højere lag. Det gjorde hun ikke. Det synes jeg egentligt er ret fint.

Det er nemlig meget fint, at hun så sådan set den magt bevidst, og hun bruger den til noget godt. Men hun har også været helt klar over, hvor hun kom fra og ville gøre noget godt for dem, som virkeligt var det laveste af det laveste i samfundet. Altså du kunne nærmest ikke komme længere ned end en tjenestepige.

En nutidig kvinde, der også kæmper for at give de svageste en stemme, er formanden for Børnerådet, Agi Csonka. Agi Csonkas professionelle liv har været præget af at ville bruge sin indflydelse for de udsatte. Selv er hun ikke født med en guldske i munden, og det kan være en fordel, når hun i dag blandt andet sidder som formand for Børnerådet, formand for Dansk Flygtningehjælp, i Velux Fonden og som programchef for Villum Fonden.

Jamen, jeg er jo datter af ungarske flygtninge. Min mor og far kom hertil i 1956, hvor de måtte flygte fra Ungarn på grund af den opstand, der var mod Sovjetunionen dengang. Min far arbejdede som maskinarbejder, hvis ikke han var arbejdsløs, og min mor hun arbejdede som ufaglært. Så jeg er datter af ufaglærte flygtninge. Så viste det sig faktisk ret hurtigt, at jeg var bogligt godt begavet. Jeg lærte selv at læse, inden jeg kom i skole, og jeg sprang en klasse over. De fik også at vide af lærerne, at hun kommer til at gå hele vejen, sagde de. Så det der med, at jeg skulle have en uddannelse, det var der sådan set ingen tvivl om. Og de ville jo også det bedste for deres børn.

Men det var nu ikke sådan den lige vej. Jeg var også en rod i skolen. Altså, jeg var en ballademager. Men hvis jeg havde været en dreng, og hvis det havde været i dag, så havde jeg været sådan en af de her etniske minoritetsunge, der laver modstand mod systemet og sådan noget.

I hvert fald så fik jeg jo en uddannelse. Jeg læste statskundskab eller samfundsfag, hed det dengang, og sideløbende har jeg så altid haft forskellige tillidsposter. Nu er det formand for Børnerådet, og jeg er formand for Dansk Flygtningehjælp og formand for Hjem til Alle alliancen, der skaffer boliger til unge hjemløse. Så det er jo rigtigt nok, at der er sådan lidt en rød tråd i det. Hvorfor det egentlig er, det tror jeg ikke, jeg har sådan egentlig et meget klart svar på.

Men jeg er da optaget af uretfærdigheder, og navnlig tror jeg, fordi jeg selv kommer derfra, hvor jeg gør, og så har bevæget mig gennem forskellige sociale reservater i lille Danmark. Så er jeg jo blevet meget bevidst om, hvor forskelligt verden ser ud, alt efter hvor man befinder sig. Og det kan til stadighed provokere mig helt vildt, når jeg møder nogen, der befinder sig midt i et reservat og slet ikke kan se, hvordan verden ser ud, hvis man kommer andre steder fra.

Jeg har altid været meget socialt indigneret, og jeg har altid haft meget blik for især den ulige fordeling af, hvad nogle kalder kulturel kapital. Altså hvor forskelligt man egentlig klarer sig ved de koder, man kan, de normer, man kender. Og altså hvis man kan de rigtige koder og de rigtige normer, så behøver man jo ikke være særligt kvik. Så kan man faktisk nå ret langt. Hvorimod hvis man er meget kvik og ikke kan de her koder og normer, så kommer man ingen steder. Og det har altid provokeret mig helt vildt. Da jeg var forsker, var jeg jo også optaget af ulighed. Så uligheden har altid interesseret mig og altid optaget mig, men jeg er faktisk aldrig gået efter noget bestemt.

Er der noget, du tænker sådan som kvinde og det at træde ind i de indflydelsesrige roller, som du har haft, der enten har været en gave eller en begrænsning?

Jeg tror, alle kvinder, der søger indflydelse og magt, bliver nødt til at have en strategi for, hvordan de opnår den. Man bliver simpelthen nødt til at være bevidst om, hvordan man agerer i de der rum. Og for mig var det en ret afgørende oplevelse, da jeg var helt ung, og jeg var nyuddannet, jeg havde mit første job som konsulent i Arbejdsmarkedsstyrelsen, og så sad jeg for bordenden i et eller andet udvalgt. Jeg kan ikke huske det præcist, men jeg havde i hvert fald en betydelig position. Jeg var formand for den gruppe. Og der sad gamle fagforeningsmænd, og dér sad jeg: ung kvinde, akademiker, kø-

benhavnere. Det var ikke det, der ikke var galt. Og det var enormt akavet, og jeg kunne ikke finde ud af - jeg tænkte, det må være mig, der ikke kunne finde ud af at lede det her ordentligt. Men der var en ret grundlæggende akavet stemning, og de var skiftevis fjendtlige og mærkelige.

Så skete der det, at jeg blev gravid, og så ændrede alt sig. Fordi pludselig var jeg en kvinde, jeg var nogens kone, jeg var en mor, og så var de søde og loyale og krammede mig. Og det var det der med, at de kunne simpelthen ikke placere mig.

Du kunne ikke være i en kasse.

Jeg kunne ikke være i kasser, de kendte. Så det var bare underligt. Men lige så snart de kunne placere mig i en kasse, som var en ung mor, så var alt godt. Og det lærte mig flere ting: dels det dér med hvor stærk en kraft det er at ville putte det atypiske i en typisk kasse, fordi ellers er det simpelthen ikke til at håndtere. Og det er kvinder jo i mange af de her positioner, de er de atypiske. Men det lærte mig også at bruge det aktivt, altså det dér med at være den mærkelige. Og nu ligger det jo også til min historie at være lidt uden for og være lidt anderledes. Så jeg brugte det meget aktivt til også at forvirre. Jeg har aldrig accepteret at komme i nogle kasser, og det var en af de oplevelser, der gjorde, at jeg blev meget bevidst om, hvordan man bliver puttet i kasser. Og også bevidst om, at det er jo ikke noget, den enkelte kvinde bare kan gøre noget ved. Man kan finde sin strategi og håndtere det, som man nu bedst kan. Men i bund og grund så er det jo kasserne, der skal laves om, og det kan den enkelte kvinde ikke gøre.

Hvad er det, du mener med en strategi? Hvorfor er det nødvendigt for os at have en strategi?

Fordi vi hele tiden er det anderledes. Man er allerede dér, hvor man skal gøre noget andet end det forventede. Og for mig var forventningen i bund og grund vel, at jeg skulle - jeg tror, at min fars største ambition var, at jeg skulle være sekretær i et eksportfirma eller sådan noget. Så jeg har jo været vant til altid at gøre det, der ikke blev forventet. Og så bliver man nødt til at have en strategi.

Jeg har jo set rigtig mange mænd - jeg har også set mange rigtig dygtige mænd - men jeg har set virkelig mange middelmådige mænd, som bare har haft rygstød altså rygvind, fordi de kulturelle forventninger var bare, at selvfølgelig skulle han da være leder. Selvfølgelig skulle han og så videre. Så han har haft den der medvind, der gjorde, at

han har ikke behøvet nogen strategi. Jeg har set nogle stykker af dem. Jeg kan ikke huske, hvem der har sagt det, men det her med at der er først ligestilling, når vi har lige så mange middelmådige kvinder på lederposter, som vi har middelmådige mænd. Så derfor når man, når man så hele tiden ikke er det ventede, så bliver man nødt til at finde sig en måde at komme til på. Jeg har været drevet meget af at ville have indflydelse. Hvis jeg skal være helt ærlig, så har jeg været drevet meget af, at der var fandme ikke nogen, der skulle bestemme over mig. Og så har jeg jo måttet finde ud af at bruge det, jeg nu havde.

Jeg vil sige, at et af de bedste karriereråd, jeg har fået, det var da jeg var leder i TDC, og jeg havde sådan en mentor dér. Og det var en mand: "Jamen, du skal da bruge din" - jeg er jo sådan en ret stor kvinde - "brug din størrelse. Du er sådan en, du kan gå ind. Du kan tage rummet. Gå ind og gør det. Sæt dig for bordenden. Forvent at der bliver lyttet til dig." Og jeg tror faktisk, det har jeg brugt virkelig, virkelig meget. Altså, jeg har aldrig listet ind. Jeg har smækket døren op, jeg er gået lige til mandegruppen og er begyndt at snakke og forventede, at de tav. Nu overdriver jeg. Men det har i hvert fald været en del af den strategi, jeg har haft: at gøre opmærksom på mig selv. Og det har været min strategi, og det har jeg kunnet, fordi jeg er er. Men man må jo finde sin vej, og jeg tror ikke, der er én strategi, der passer til alle kvinder. Men at de skal have én, tror jeg, man bliver nødt til.

Før dét der oplevede jeg det her, som mange kvinder også oplever, med at blive overhørt eller forsøgt ignoreret, eller når jeg sagde noget, så var der ingen, der reagerede på det. Når der var en mand, der sagde præcis det samme, så nikkede alle og sagde: Wauw, hvor var det klogt. Så jeg synes tit, jeg oplevede nogle af de mekanismer, hvor man sådan blev gjort forkert eller gjort usynlig. Så på en eller anden måde, så tror jeg, at det han sagde, det lærte mig at turde det der med at stille sig frem og også turde så at blive anset for mærkelig eller anset for ikke rigtig. Og der var der mange, der syntes dengang og synes sikkert stadigvæk, at jeg er megairriterende, og det er så den pris, jeg har måttet betale.

Jeg tror, der er mange yngre kvinder især, der godt kunne have godt af at vide, når de siger noget i en forsamling, og folk så bare sidder eller siger ingenting, at så kan der være en strategi i det fra de andres side. Jeg tror, det er nemmere simpelthen at tage, hvis man ved det på forhånd, ikke? Fordi ellers så kommer man måske til at sidde: Ej, det var sgu nok også mig, der sagde noget dumt dér. Man opgiver måske hurtigere, ikke?

Ja. Jeg kan huske, der blev lavet et fantastisk interessant studie af rekruttering til lederposter. Jan Scheuer, hed han, som lavede et studie af, hvad der foregik, når mænd søgte et lederjob, og når kvinder søgte et lederjob. Og han satte en mikrofon på bordet og talte ord op. Hans pointe er, at den, der får lederjobbet er den, der taler mest. Og så kan man jo så sige, at vinder må også lære at tale noget mere og sådan noget. Men det, der var vigtigt for hans studie, det var, at han viste, at kvinder havde jo ikke bare mulighed for at tale mere. Fordi for det første fik de stillet ja/nej-spørgsmål, mens mændene fik stillet spørgsmål som "fortæl om dig selv, bredere dig lidt ud her." Kvinden fik "kan du eller kan du ikke"- spørgsmål. Så hvis kvinden vælger at bryde den norm og gøre noget andet og folde sig selv ud og tale meget, så er hun mærkelig. Så er hun ikke en kvinde. Og bryder hun med det, så får hun heller ikke jobbet.

Så kan hun heller ikke være i en kasse.

Og altså, hvis hun er alt for kvindelig, så er hun jo ikke ledermateriale, og hvis hun er alt for leder, så er hun ikke et rigtigt menneske eller et helt menneske. Så hans pointe var jo, at det er ikke noget, kvinder kan lave om på. Altså, det er jo de ansættende myndigheder, der skal lave om på det. Altså hvordan de møder henholdsvis mænd og kvinder. Der er noget, kvinder skal gøre, men det er ikke altid noget, der er op til dem alene. I hvert fald ikke uden at man så samtidig også prøver at rive de her kasser ned.

Da jeg var i TDC, fik vi lavet en analyse af, hvad det var, der var på spil i ledelse i TDC, som gjorde, at der ikke var så mange kvinder i ledelsen. Og en af pointerne i det studie var, at - nu kan jeg ikke huske, hvordan det blev beskrevet, men det billede, der står tilbage, er, at unge mænd vælger så en eller anden lidt ældre far i organisationen, og så hæfter de sig på ham. Og så var det bare med at holde fast, så skal vedkommende nok. Så måske er mænd bedre til netop at hjælpe hinanden og meget loyalt at bakke hinanden op uanset hvad. Og det har jeg også set fungere i uddannelsesverdenen. Altså noget med netop, at en gruppe mænd, der har forskellige positioner, som er super-gode til at bakke hinanden op, når den ene siger noget: Ej, det er så klogt, at man skal lytte til. Og sådan på den måde hjælpe hinanden igennem det. Det synes jeg sådan set er fint, og det tror jeg også, at det kunne kvinder også lære meget af. Men igen så er jeg ikke sikker på, at de bare kan gøre det samme, altså bare kopiere det, fordi der er nogle andre ting på spil for kvinder. Og det er det mere risikabelt, tror jeg også, for kvinder at gøre sådan noget.

Så jeg har kunnet se, at det var det, der skete. Og det kan jeg da godt forstå. Og det er sådan set fornuftigt nok at gøre det på den måde. Jeg er bare ikke sikker på, at det lige er noget, kvinder bare kan gøre.

En af de floskler, der florerer omkring den negative konkurrence, der ofte kan ligge mellem kvinder, kan koges ned i sætningen: Kvinde er kvinde værst. Hvad mener du om det statement?

Altså, jeg kan ikke lide det udtryk. Og jeg kan heller ikke lide, når man snakker om pige-fnidder og sådan noget. Og grunden til det er, at nej, jeg tror ikke, at kvinde er kvinde værst, men vi er jo alle sammen et produkt af den kultur, der er. Og det generer mig meget, at vi er jo alle sammen med til at nedgøre kvindekønnet og nedgøre det kvinder gør. Alt hvad kvinder gør er ikke lige så værdifuldt eller lige så smart eller lige så klogt eller lige så ordentligt som det, mænd gør. Og det er det, jeg synes, det udtryk lægger op til.

Det, jeg selv har tænkt over i den boldgade, har været, at det forløb, jeg har haft, hvor jeg så efterhånden er steget i graderne, så har mine kvindelige venners reaktion næsten altid med det samme været: "Gud, hvad gør du i forhold til børnene? Har du tid nok til dine børn? Hvordan får du arbejdsliv og familieliv til at hænge sammen?" Mændene har altid som det første spurgt: "Ej, hvor spændende! Hvad skal du så? Hvad er det næste, du skal?" Så der er jo et eller andet, der gør, at kvinder måske ikke altid bakker hinanden op på den måde, vi egentlig burde. Men det er jo igen et produkt af, at det er en reel problemstilling at få familieliv og arbejdsliv til at hænge sammen. Den enkelte kvinde sidder måske også og siger, tænk hvis det var mig, hvad ville jeg have gjort? Men vi er ikke altid lige gode til at give hinanden den der opdrift, som jeg synes, mænd er.

Hvis man så ikke synes, at rådet skal være ikke at få børn, hvad er det så?

Der er altid en forside og en bagside af en medalje, og forsiden af den danske velfærdsmodel er jo, at vi kan få passet vores børn på en ordentlig måde, altså at vi har gode daginstitutioner, der er til at betale, så vi kan komme ud på arbejdsmarkedet. Og bagsiden af det er, at så tror vi, at der er ligestilling. Og hvis kvinder så ikke kommer frem, så er det deres egen skyld. Så man kan sige, at hvis vi skal ændre noget, så tror, at vi skal ændre det gennem at synliggøre det usynlige og synliggøre det kulturelle og

vise alle de subtile, usynlige måder, kvinder bliver holdt tilbage og nede på. Og der synes jeg, alt det, der sker i disse år, er jo med til det. Alt det, som unge kvinder stiller sig frem og meget modigt viser.

Det der med at formulere det som et strategisk og politisk projekt, at nu vil vi vise på alle de måder, vi kan, hvordan der i den måde, vi har defineret mænd og kvinder på, er en systematisk ulighed i forhold til, hvilket mulighedsrum man har som kvinde. Så tror jeg også godt, man kan komme et stykke.

Man kan sørge for, at mænd bliver lige så besværlig en arbejdskraft, som kvinder er, hvilket jeg så også synes lykkes meget godt med mange de yngre mænd, som jo også tager barsel. Men jo mere mændene også tager del i omsorgsplejen med børnene, jo mere bliver det jo et vilkår, man som arbejdsgivere bare har, når man har unge medarbejdere. Så er det ikke noget med, at man kan vælge en ung mand frem for nogen kvinde, fordi det gør alting meget nemmere.

Du kan sige, en ligestilling på arbejdsmarkedet hænger tæt sammen med også arbejdsfordelingen i hjemmet. Og det er jo både noget med, hvem der henter og bringer, men det er jo også den projektledelse, kvinder påtager sig i hjemmet altså med at være den, der husker gymnastiktøjet, ved hvornår der skal være samtaler, laver legeaftaler, tjekker om den yngste nu har det godt. Altså hele den der projektledelse af familien, det er jo kvinder, der tager den. Så hvis man både skal være leder derhjemme på den her projekt familie og leder på arbejdet - det er altså hård kost.

Hvad er du drevet af sådan personligt?

Det er nok uligheden. Altså det er at sikre, at børn bliver hørt og set, og navnlig at vi kommer den ulighed, der er mellem børns opvækstvilkår, at vi får øje på den og får gjort noget ved den. Det tror jeg, er noget af det, der driver mest. Jeg har et meget godt blik for, hvad det er for nogle ressourcer, man har forskellige steder i de her forskellige klasser eller reservater, man er i. Og det driver mig at styrke de ressourcer, man har brug for at realisere sit potentiale. Jeg synes, jeg har set så mange mennesker, som er blevet begrænset, og som ikke har fået lov at udfolde sig, fordi de blev givet en plads, eller de ikke fik de muligheder eller den opdragelse eller den kulturelle ballast, der gør, at de kunne realisere det, de kunne være gode til.

Skuespillerne Ditte Hansen og Louise Mieritz er to kvinder, der gennem deres virke har gjort det til deres mærkesag at bruge deres indflydelse til at sætte fokus på ulige vilkår for kvindelige skuespillere. Vi har mødt Ditte og Louise til en snak om, hvordan de som skuespillere kan bruge deres usynlige magt fra scenen til at kæmpe for større lighed.

Vi lagde ikke ud med at ville være rollemodel eller have magt. Vi havde arbejdet sammen i nogle år og skrevet tekster til revyer og så videre. Og så mens vi gjorde det og var skuespillere, så tænkte vi, at vi kan se, at de mandlige komikere, de laver også lige en tv-serie. Det skal vi da også. Og så fandt vi ud af, at vi skulle skrive "write what you know." Det er klogt at gøre, når man lægger ud med noget, man ikke kender. Og så blev vi i vores egen arena og skrev tv-serien "Ditte og Louise", som jo egentlig handlede om det, vi kommer fra, og som så viste sig - Altså bare det at have to midaldrende kvinder i centrum var ligesom meganyttigt og wauw og Gud hvor modigt.

Og det havde vi altså ikke tænkt. Altså, så man kan sige, vi ville jo bare også være der. Vi ville også findes, ikke? Og timingen, kan man sige, var meget god, da vi bankede på hos DR. Men vi taler meget om, at det var også lidt held. Altså, vi bankede på hos en chef, som syntes, vi var seje, og gerne ville have humor og sådan noget inden for dørene.

Men altså når så produktet kommer ud, så bliver vi mødt med det her: "Tak, hvor er I modige" og de der ting, og vi tænkte jo egentligt bare, at vi viste tingene, som de var. Men hvis man så skal analysere det, så kan man sige, vi gik jo også ind og tænkte, at vi gør jo egentligt bare det, drengene gør. De har heller ikke makeup på. De går også rundt med deller ud over underbukserne. Det er alligevel ikke noget, kvinder plejer at gøre. Så på den måde mærkede vi, at der var brug for det, ikke?

Jo, men jeg synes næsten, vi stod med et valg dér. Vi kunne vælge at sige: Vil vi tage den her fakkelt, nogen giver os, eller vil vi lade den ligge? Jeg tror ikke, Casper og Frank skal forholde sig til deres køn eller til sexismen eller i det hele taget at være politiske i deres virke. Men det var der nogen, der gerne ville have, at vi skulle gøre, fordi der var et behov. Og der besluttede vi jo så at tage den og sige: okay. Vi kunne også bare have sagt: Hey, venner, vi er bare sjove. Men så tænkte vi: Okay, der mangler måske nogen, der gør det. Og så kiggede vi på hinanden. Det kan vi godt, fordi vi er to, fordi vi mener faktisk noget. Vi er også vrede. Det var en glidende overgang selvfølgelig, men så tror jeg bare, vi tog den her kasket eller fakkelt og sagde: Jamen okay, så lad os tale om det her, som ligger implicit og underneden i alt det, vi laver. Og det gjorde vi så. Men tit og-

så fordi vi tænker, okay, der er ikke nogen andre, der gør det. Der er ikke lige nogle andre, der siger det her. Det er ikke så populært at sige det, og man risikerer ikke at få roller i vores fag.

Det er rigtigt. Det har været sådan en bevægelse ind i et land, hvor man vidste, at det lidt er øretævernes holdeplads, ikke? Som vi plejer at sige, feminisme det er sådan en karrieredræber. Men jeg tror, jeg turde godt, fordi vi var to. Si uddannede jo os selv, samtidig med at vi begravede os dybere og dybere ind i, hvad vil det så sige, det her vi er begyndt på nu.

Og jeg føler det her rigtigt meget. Jeg er meget vred, og jeg kan blive dybt ked af, at vi ikke har ligestilling. Jeg kan blive helt dybt, dybt ked af det. Ur-ked af det. Og det er et supersårbart sted at være. Så der kunne jeg mærke, at det at have den nye form for synlighed, at være rollemodel og også magt. Altså, jeg er enormt ydmyg over for, at man er blevet så synlig. Og jeg er superbange for at sige forkerte ting også.

Men hvorfor er det sværere for en kvinde at være besværlig end en mand? Fordi man ser jo mænd, der er besværlige, hele tiden.

Altså i vores fag handler det om udbud og efterspørgsel, og det handler om, at der er en tredjedel kvinder roller til to tredjedele manderoller. Det gør, at vi simpelthen er mere pressede, så vi har ikke råd til at være besværlige, vi har ikke råd til at være for dyre, vi har ikke råd til at være dårlige. Vi skal simpelthen være...

Ja. Og der bliver uddannet fifty-fifty.

Ja, præcis. Så det er lidt en hæmsko i forhold til at stå på sin ret, fordi man er selvfølgelig bange for, at så er der ikke... de der lillebitte få rolle, der er, dem får jeg så i hvert fald slet ikke. Jeg tror, det er det, desværre. Så skal man da ikke stille sig frem og sige, at ens arbejdsgiver tager forkerte beslutninger. Det ville da være det dumme at gøre.

Men I har faktisk valgt en utroligt skøn måde at komme ud med jeres budskab omkring ligestilling, som er meget forfriskende og ny. Altså det bliver ikke så skingert.

Humor er jo vores - vi siger, det er vores lyssværd. Det er også sukker på skeen, kan man sige. Og det er ikke, fordi vi vil moralisere specielt. Men vi vil selvfølgelig gerne

oplyse og nuancere og fortælle vores version. Mest af alt vil vi gerne fortælle vores sandhed. Og det, humor jo kan, er, at i stedet for at vi lukker i og blive forudindtagede, så får humoren os til at åbne. Altså helt fysisk åbner vi jo vores ansigter, når vi griner. Og så giver vi mulighed for refleksion. Vi giver mulighed for også at grine af os selv. I stedet for at sige, "sådan er jeg ikke," så siger man, "Gud, det er også mig." Så vi åbner, og vi bliver bløde, og vi siger: "Gud. Jeg er ligesom dig. Det kan jeg heller ikke finde ud af. Den der idiot, der på skærmen eller på scenen, er ligesom mig." Og det giver faktisk potentiale til forandring. Og det er jo smukt at se ting på nye måder. I virkeligheden er det det, humor kan. Humor kan få os til at se ting på nye måder.

Det at være kendt er jo et privilegium, som man skal være sig bevidst, synes jeg. Det er en magtfaktor. Bestemt. Kendthed er jo en magtfaktor, som man skal værne om og passe på. På en måde er det en form lederstilling. Man kan bare med sin kendthed være skyld i me too, for eksempel. Og man tænker, at jeg har ikke en lederstilling. Nej, men du er kendt, og du skal passe på at forvalte den magt korrekt.

Vi bliver nødt til at turde være dårlige derude. Det er et nyt land, en masse kvinder skal indtage. Og det er jo forfærdeligt, fordi det er et kæmpe ansvar, der følger med. Og hvad så, hvis nogle andre ikke tør, hvis vi fejler? Men vi skal bakke hinanden op. Og så på individuelt plan skal vi turde at fejle.

Nogle har måske kun læst om os eller alle de interviews, man så laver op til en film for eksempel, hvor alle overskrifterne er noget med feminisme eller me too, og så bliver de allerede trætte og har måske ikke læst hele artiklen, måske kun set overskriften. Og i artiklen har vi måske gjort os virkeligt umage med at være superrummelige og fortælle, hvad vi synes feminisme er. Men hvis de så af en eller anden mærkelig omvej har fået set filmen, de samme mennesker, så et det jo, at vi hører: Hold da op, den var jo virkelig sjov, og I hader ikke mænd.

Nej, og den var jo ikke feministisk, har vi også hørt. Jamen, hvad er feminisme for dig, hvis du siger, at den ikke er feministisk? Og så er det, fordi folk tror, at feminisme er noget helt andet, end det er. De tror, det er noget med, at mænd er dumme, og de skal have skæld ud.

Ja, og at det er en krig.

Ja, og så må vi jo starte helt forfra. Det er jo derfor måske det, du siger, at man kan få fat i nogle mennesker, der siger, at feminisme er jo sådan set bare en form for humanisme, og det er jo næsten svært at være uenig i, hvis man bare lige læser tre linjer om, hvad det er.

Det er sjovt, du siger det. Man oplever lidt, at folks definition af feminisme er, at det er nærmest et ord, man ikke kan bruge. Det er blevet betændt med mange synsninger og holdninger.

Det har vi jo også selv talt meget. Jeg synes alligevel, der er et argument omkring at have det kønnet, ordet, fordi - ikke med kvinder mod mænd overhovedet - men det er at værdisætte det feminine. Fordi det er der, ubalancen er, synes jeg. Altså, det er jo det, der bliver shamet mest i vores kultur, synes jeg. Det er jo det feminine.

Og det feminine i mænd.

Ja, i det hele taget det feminine. Der er en yin-yang balance, og derfor fortæller ordet, hvor det tipper til den gale retning.

Kunne vi kalde det yin-isme? Ville det hjælpe?

Yinisme? Ja. Det forstår jeg godt.

Fordi så bliver det taget ud, så er det ikke noget imod - jo, så imod alle yang-erne. De tænker: Nej, nej, not all yangs.

Kan du ikke prøve at uddybe det der med, du siger, at det er også det kvindelige i mænd, der bliver shamet?

Jamen, det er jo sårbarhed og homoseksualitet. Alt hvad der har blødhed, hvis det nu er yin i mænd. Så er det jo det. Jeg synes, manderollen er så lille en kasse og med så mange ting, man skal leve op til, at den skal så meget sprænges. Altså så man kan være mænd på alle mulige måder. Og derfor er det også alle de der begreber med taber og vindermænd - der mangler noget omsorg inde i det der, så som man ikke kan fejle så stort, når man er mand. Og det kan man åbenbart. Man kan virkelig fejle, når man er

mand. Man kan falde helt til jorden. Man kan heller ikke tabe. Man skal være en vinder. Der er så mange krav og ambitioner inde i den der mandekasket? Så der skal også være mere yin derovre.

Det er et godt sted at starte, synes jeg, bare at sige autenticitet for alle. Altså sådan så hvis alle kan være autentiske, så kan man også være magtfuld med sårbarhed, kan man sige, ikke?

Noget, som I også beskriver meget i filmen, er jo det her med kvinder og alder. Nu tænker jeg netop på Ditlev, ikke? Hvorfor du overhovedet blev nødt til at gøre dig til Ditlev for at få roller?

Det er jo stadigvæk så tragisk, at der er rigtig meget aldersfascisme i vores samfund stadigvæk, og det, synes jeg også, er et opgør, vi skal tage. Når man endelig ved, hvad man har på hjerte, så er man blevet for grim til at kigge på. Og så er der ingen, der lytter efter, fordi vi er i sådan en pænhedskultur. Vi har opdaget det der med, at mænd kan stadigvæk være på forsiden af Euroman, selvom de er Jørgen Leth og Ulrik Thomsen, som har en vis alder, og det har ikke gjort sig gældende på samme måde i kvindemagasinblade. Så hele det der med at være totalt hot og fuckable, når Ditlev var en mand, og så at blive reduceret til at være en usynlig dame, når Ditlev går tilbage til at Ditte. Det var meget kynisk, men desværre sandheden.

Hvis man nu siger, at nogle år tilbage, hvor ingen ville høre på kvinder lige meget hvad, og så var man gået i overgangsalderen og ikke kunne føde, hvad skulle man så? Så skulle man passe sine børnebørn. Og nu er tiderne jo så, at nu har vi pludselig en funktion, og så står vi stadigvæk der og har internaliseret, at vi er nogle værre, grimme nogle med rynker, og så bruger vi simpelthen så mange kræfter og penge på at bekæmpe rynkerne, så vi er til at holde ud at kigge på, mens vi så stadigvæk findes på arbejdsmarkedet. Det er et eller andet opgør stadigvæk i dette ligestillingsprojekt med, at nu ser verden anderledes ud, men der har stadig været den der kontrol af kvindekroppen, ikke?

Så du det nye afsnit af Undoing med Hugh Grant og Nicole Kidman? De er jo jævnaldrende skuespillere. Og jeg synes, folk må få al den ansigtsoperation og ting, de må. Men det siger bare noget om, at han er helt krøllet i hovedet af rynker, som sådan ser han ud. Og hun er fuldstændig, altså hun er helt glat. Hun har virkelig fået lavet meget til

den her tv-serie. Og det må man gerne, vil jeg bare sige. Men det vidner bare om, at hvis vi skal se på de to mennesker i den alder, så skal hun ligesom se sådan ud. Og det er jo præcis et forsøg på at fjerne aldringen. Altså skønhedsidealet, det fængsel vi er i, som giver det der lillebitte vindue af, at vi må være synlige mellem 20 og 32. Det er så spild af ressourcer.

Det er vigtigt, at når vi siger, at vi synes, at det er vigtigt, at modne kvinder bliver mere synlige, så er det ikke på bekostning af unge kvinder. Unge kvinder skal have al den plads, de overhovedet kan være på.

Jeg synes, I har faktisk fat i noget, der er sindssygt vigtigt. Og det er jo enormt ærgerligt, fordi ens hjerne bliver jo heldigvis ikke nedbrudt samtidigt med vores hud. Den fungerer jo skønt og bliver jo bare mere erfaren.

Og vi bliver jo også hele tiden mødt med noget med at være grimme, ikke? Jeg synes, det er så mærkeligt, og jeg synes, det er sådan et åg, vi har med os som kvinder, hele tiden at skulle være objekt. At det hele tiden er, hvordan vi er værd at se på. Og det er så lammende på så mange punkter. Det gør os handlingslammede, at vi hele tiden er fokuserede på, hvordan vi ser ud. Hvis du hele tiden skal tænke på, hvordan ser jeg ud på skærmen? i rummet? Så holder du op med at være indefra og ud, og lige meget hvad, hvordan du skal agere i verden, så er det jo dér guldets ligger.

Det er jo også autenticitet, ikke? Og så redefinere det der 'lækker'. Men det er jo også det, man prøver at sige til sine børn: Du er dejlig, fordi du er dig. Så lækkerheden er, at du lever, at du prøver at fri, at du er et søgende og undersøgende, kærligt menneske. Og vi har desværre internaliseret rigtig meget af det der kropsshaming og kropskontrol.

Jeg står her og synes, at jeg selv er okay, og at jeg godt må være, som jeg er. Det kunne jo være, at det inspirerer nogle andre til ikke at tale grimt til sig selv.

Nogle gange føler vi jo faktisk, at der stadig er ting, der ikke er sagt. Når så meget er fortalt med et mandligt POV, et male gaze, så har vi afdækket de mandlige oplevelser og måden at se verden på i hver eneste lille detalje. Med det har vi ikke, vi har simpelthen ikke så mange kvindefortællinger. Vi har ikke haft så mange værker, der er set med kvinders øjne. Så der er stadig noget, det ikke er fortalt. Det er så sindssygt, altså.

Jeg synes jo, det gode eksempel er ZULU Awards, hvor vi har siddet i årevis og sagt: Hvorfor er der ikke nogen kvinder på scenen? De har heller ikke spurgt os. Så spurgte

de os, og så bliver vi jo nødt til at gøre det, fordi nogen skal jo gøre det, og der skal stå nogle kvinder deroppe. Vi lykkes med det. Året efter kom Annika Aakjær og bragede igennem. Året efter kom Sofie Linde og væltede verden. Så det har været sådan en scene, hvor man kunne give kvinderne lidt plads. Det øjeblik de gjorde det, så satte vi dagsordenen, men det har fandeme taget 20 år.

Altså, jeg tror da samfundet havde set helt anderledes ud, hvis ikke man havde udeladt alle de her historiske, seje kvinder.

Ja. Og jeg har sådan en oplevelse af, at jeg har hungret efter det, siden jeg var barn. Jeg kan huske, at jeg spurgte min mor altid: Er det damer med? Fordi det var jo ikke andet, end det var cowboyfilm, og det var gangsterfilm, og der var ikke damer med. Og jeg ville bare se på, at der var damer. Så jeg tror, det er noget, vi alle sammen søger, den der spejling. Men der sker noget. Man har det, som om det sker virkeligt. Der sker et eller andet lige nu. Ligesom der gjorde i 70'erne for 50 år siden, så sker der et eller andet nu.

Jeg synes det har været en lang rejse, vi har været på.

Lidt længere end jeg havde troet, men alligevel ikke lang nok, er det ikke rigtigt?

Nej, lige præcis. Vi kunne godt fortsætte. Men det er ikke desto mindre sidste afsnit i serien om Magtens Kvinder, og vi har i dette afsnit talt med nogle meget spændende kvinder.

Og om nogle meget spændende kvinder.

Og vi er simpelthen gået hen for her til slut at sige farvel her ved Dannerhuset på Åboulevarden. Vi starter hele denne her serie ud med at tale om de her monumenter, som ikke rigtig findes af kvinder i det offentlige rum. Og på en måde kan man sige, at Dannerhuset er selvfølgelig et monument over Grevinde Danner.

Det må man sige, det er.

Men på en anden måde - og det er måske bare mig - så kunne jeg måske godt tænke mig, at der måske havde været en fin lille anerkendelse af hende her.

Ja, det kunne man forestille sig, at der var et eller andet, hvor der ligesom stod, at det her hus er det blevet til på grund af sådan og sådan.

Men også fordi hun jo ikke bare hjalp de svageste, da hun levede.

Ja, det gør hun stadigvæk.

Det gør hun stadigvæk, og hun var også et forbillede på, at du faktisk kan bryde din sociale arv. Og det synes jeg simpelthen er - også i dag - et vigtigt statement.

Ja, det er da supervigtigt. Det der med, at selvom man er født ned i en kasse, så behøver man ikke at blive der.

Nej. Selvfølgelig er kampen sikkert stadigvæk hård.

Kampen kan da være hård, men det gælder da for alle mennesker, om det er en lille eller stor kamp, man må ud at tage, at vi ikke nødvendigvis skal blive i den kasse - Vi må godt blive i den kasse, vi er født i, men vi behøver sørme da ikke.

Vi lægger lige en hånd her på stakittet, det fine jerngitter her rundt om, og så siger tusind tak til Grevinde Danner. Skal vi ikke det?

Jo.

Og sige tak for en dejlig rejse. Tak for rejsen, Lisbeth. Det har været så hyggeligt.

Det har været hyggeligt. Kører du mig hjem?

Ja.

Denne podcast er produceret af WhatMatters for Nationalmuseet. Tilrettelæggelse: seniorforsker Lisbeth Imer og jeg, Micha Fuglede, har stået for produktion, tilrettelæggelse

og klip. Radiomontage: Amdi Wiil. Lydmix og -design: Jais Kringelbach. Tak til historikeren Michael Bregnsbo, formanden for Børnerådet Agi Csonka og skuespillerne Louise Mieritz og Ditte Hansen.